

Jaarkrant

Natuur en
Milieufederatie
Groningen
2017

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

500
Bezoekers

Geslaagd Appelfeest
Oosterparkwijk

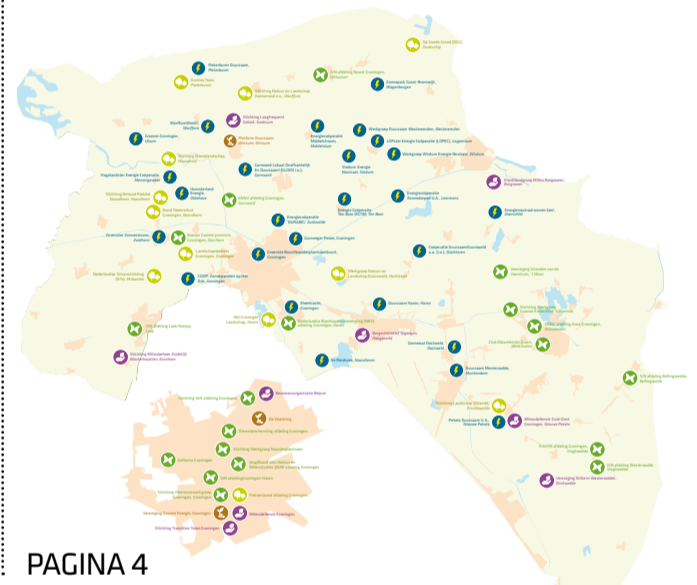
PAGINA 6

Onmisbare groene energiebron of onterecht als duurzaam gekwalificeerd?

PAGINA 8

Ons netwerk in beeld

Succes startsubsidie voor **lokale energieprojecten**

PAGINA 3

Aardgasvrij wonen
is de nieuwe norm

PAGINA 8

Smullen van **No Waste Diner** en meer tijdens **Meet & Eats**

PAGINA 7

En verder:

Het Energie Initiatief: samen maken we Nederland energiebewuster PAGINA 3

Operatie Steenbreek Groningen PAGINA 6

Presentatie van de **Voedselagenda voor Drenthe en Groningen** PAGINA 7

Tour du Boer: op zoek naar natuurinclusieve landbouw in Groningen

Sinds maart 2017 werkt Jasper Tiemens bij de NMG als projectleider Natuur en Landbouw. Om alles te weten te komen over duurzame landbouw in Groningen, stapte hij in de zomer van 2017 op de fiets om de provincie te door-kruisen: op zoek naar boeren die natuur in hun bedrijf gebruiken op een toekomstbestendige manier, ook wel natuurinclusieve landbouw genoemd. Na aanleiding van zijn fietstocht schreef hij enkele essays over zijn avonturen ervaringen, ontmoetingen en inzichten.

Pilot in Groningen

De Provincie Groningen heeft het concept omarmd: ze hebben diverse bijeenkomsten georganiseerd met lokale partijen, waaronder de Natuur en Milieufederatie Groningen. Helaas komen de eerste pilots langzaam van de grond. Een grote uitdaging is dat er inmiddels veel mooie ideeën zijn, maar nog weinig beproefde methodes. Hoe ziet een bedrijfsvoering eruit die gezond is voor de boer, maar niet ten koste gaat van het milieu of er zelfs aan bijdraagt?

Daarom Tour du Boer

Om in beeld te krijgen welke boeren al goed bezig zijn, begon Jasper zijn Tour du Boer. Na vijf dagen op de fiets keerde hij huiswaarts met een heel netwerk aan pionierende en inspirerende boeren en veel ideeën rijker. Ook organiseerde hij een bijeenkomst over de landbouw voor de achterban van de NMG en ontstond tijdens inspiratiefestival Let's Gro een heuse spin-off: een mooie oude bus werd geregeld waarmee hij twee keer op pad ging. Geïnteresseerden konden een kijkje in de keuken nemen bij melkveehouders en akkerbouwers die het anders doen. Daarnaast werden ze verrast met een quiz om hun kennis bij te spijkeren en te testen.

Benieuwd naar het vervolg? Check tourduboer.nl

De pioniers

Tijdens de Tour du Boer bleek dat boeren veel praktijkkennis hebben, met ecologische kennis als basis van hun goed doordachte bedrijfsvoering. Van melkvee-, kippen- en varkenshouders tot akkerbouwers; deze pioniers doen precies wat ze denken dat goed is voor hun land en de natuur-waarde daar omheen!

Jasper Tiemens: "Ze experimenteren, soms in kleine samenwerkingen. Sommigen gaven aan weer lol te hebben nu ze boeren met oog voor natuur en diversiteit, omdat het veel uitdagender is. Het bouwplan is ingewikkelder en elk jaar een uitdaging om de puzzel in elkaar te zetten. In iedere streek is het anders gesteldheid met de bodem, waterhuishouding of al aanwezige natuur. Groningen moet deze en andere pioniers koesteren."

Deze activiteiten geven een mooie basis voor vervolgstappen in het uitrollen van natuur-inclusieve landbouw in Groningen. In 2018 hoopt Jasper Tour du Boer een stap verder te brengen door het starten van een leernetwerk voor boeren in de provincie, samen met Provincie Groningen en andere partners.

Het Energie Initiatief: samen maken we Nederland energiebewuster

De Natuur en Milieufederaties spelen een belangrijke rol bij de uitrol van lokale duurzame energie in de provincies. Niet alleen kennen wij vrijwel overal de lokale netwerken goed, ook hebben we met onze hands-on activiteiten en ondersteunende functie een bijzondere kennis- en projectenportefeuille opgebouwd. Om dit inzichtelijk te maken en anderen te inspireren, zijn deze projecten nu in kaart gebracht op de nieuwe website Het Energie Initiatief. Hierop staat een aantal succesvolle voorbeeldinitiatieven die we ook voor of samen met u uit kunnen voeren.

Het besparen en duurzaam opwekken van energie is een belangrijk speerpunt van de Natuur en Milieufederaties. Al sinds 2011 ondersteunen we met onze Energieservicepunten lokale energiegroepen met eerstelijns begeleiding, het bijbrengen van kennis en het organiseren van uitwisselingsmomenten. Ons doel is bewoners en lokale energiegroepen in positie te brengen om een duurzame energiehuishouding te kunnen realiseren. Hierin werken we samen met de lokale energiegroepen zelf, overheden, netbeheerders, bedrijven en woningcorporaties.

Het Energie Initiatief

De Natuur en Milieufederaties zijn betrokken bij vele energie-initiatieven door heel Nederland. Op [\[initiatief.nl\]\(http://initiatief.nl\) vindt u een greep uit onze activiteiten.](http://www.energie-</p>
</div>
<div data-bbox=)

U kunt hierbij denken aan:

- We leiden energiecoaches op die op een laagdrempelige manier woningeigenaren adviseren over energiebesparing en comfortabel wonen.
- We organiseren werkplaatsen waar initiatiefnemers kennis en ervaring uitwisselen en samen naar oplossingen zoeken voor knelpunten.
- We begeleiden de lokale energiedialoog tussen verschillende belanghebbenden om te komen tot gedragen gemeentelijk energiebeleid.
- We werken aan windenergie met oog voor de omgeving, waarbij we zorgen dat de lokale gemeenschap vroegtijdig in het proces wordt betrokken en ook kan meeprofiteren.
- We dagen scholieren en studenten

uit om in competitieverband energie te besparen op school of in hun studentenhuis.

- We helpen (sport)verenigingen met het opzetten van een energieproject waarvan niet alleen de club profiteert, maar ook de leden.
- We runnen een energieloket waar particulieren terecht kunnen voor onafhankelijke informatie en advies over energiebesparing en -opwekking.

De opgedane kennis en ervaring zetten we graag in om ook in andere regio's een slag te maken. We nodigen u vooral uit de website te bezoeken en u te laten inspireren door de voorbeelden. Benieuwd wat we voor u als lokaal initiatief, overheid of bedrijf kunnen betekenen? Neem dan contact met ons op.

Het succes van de startsubsidie voor lokale energieprojecten

Sinds eind 2016 kunnen groepen inwoners en lokale bedrijven in het aardbevingsgebied een opstartbijdrage aanvragen voor hun lokale energieproject. Een bijdrage voor bijvoorbeeld een haalbaarheidsstudie, een ledenwervingscampagne of het oprichten van een coöperatie. Aanvragen kunnen worden ingediend bij het Servicepunt Lokale Energie Voorwaarts van de Natuur en Milieufederatie Groningen en Groninger Dorpen.

Janneke Wolkorte, beleidsmedewerker Klimaat en Energie bij de NMG en hét aanspreekpunt voor het Servicepunt: "Inmiddels hebben al 20 initiatieven een cheque mogen ontvangen met een opgetelde waarde van iets meer dan een 100.000 euro! We hopen te kunnen groeien totdat we een dekkend netwerk van energie-initiatieven hebben, en alle bewoners in het aardbevingsgebied de mogelijkheid hebben zich bij een initiatief aan te sluiten."

Duwtje in de rug

Er is in totaal 400.000 euro beschikbaar om startende energie-initiatieven in de negen aardbevingsgemeenten een duwtje in de rug te geven. Dit is nodig omdat

het veel initiatieven ontbreekt aan budget om een project daadwerkelijk van de grond te krijgen. Met de bijdrage wordt deze drempel weggenomen. Zo kunnen nog meer mensen aan de slag met energiebesparing en duurzame energieopwekking in hun dorp.

Kansrijk Groningen

Het Programma Lokale Energietransitie maakt deel uit van Kansrijk Groningen. De coördinatie van Kansrijk Groningen ligt bij de Nationaal Coördinator Groningen. De programma's worden gefinancierd door de NAM. Onder de noemer Kansrijk Groningen werken verschillende overheden en organisaties in allerlei programma's aan de leefbaarheid in Groningen.

Programma Lokale Energietransitie

De Nationaal Coördinator Groningen heeft vijf miljoen euro beschikbaar gesteld om het Programma Lokale Energietransitie uit te voeren in de negen aardbevingsgemeenten.

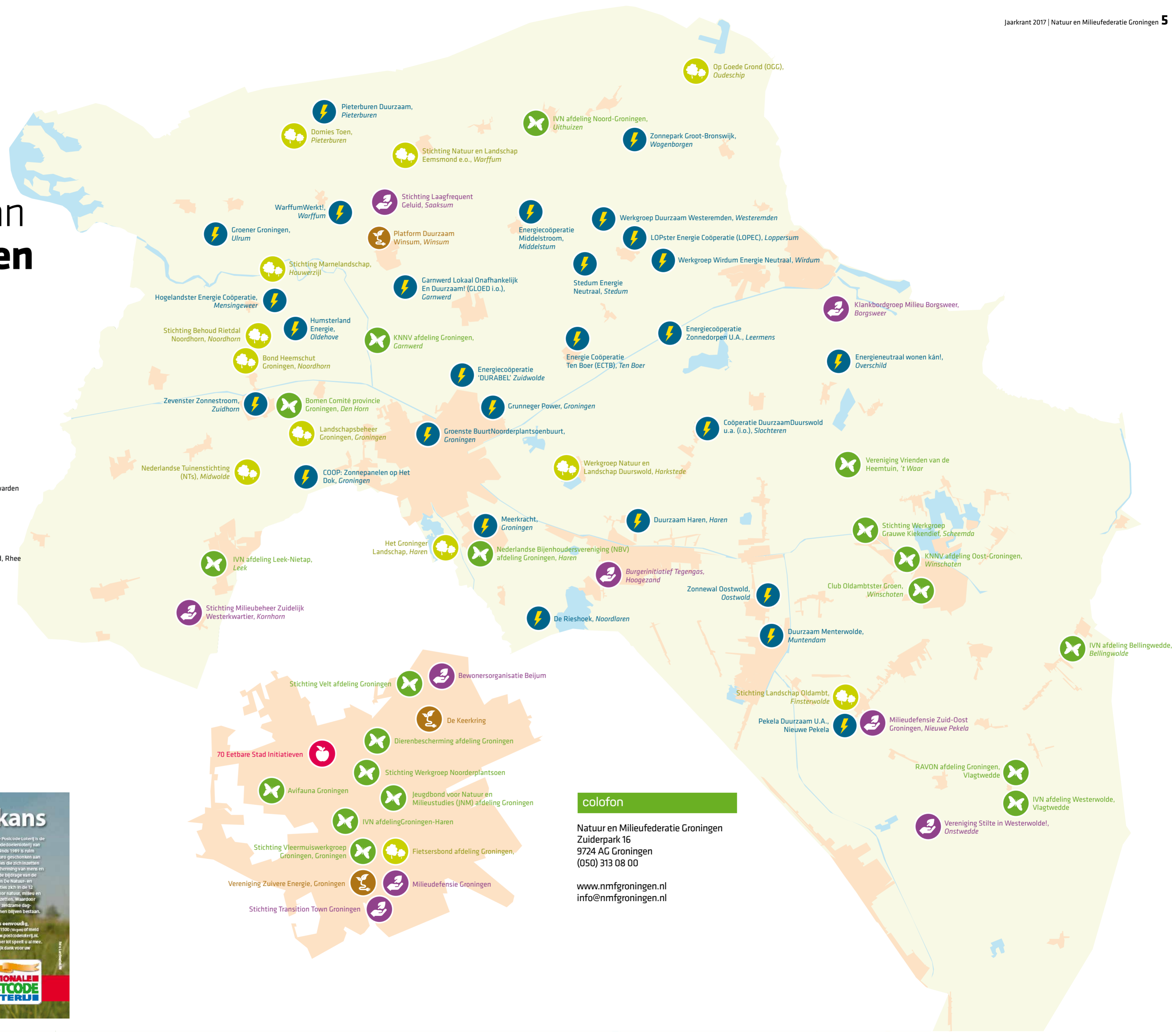
Het programma wordt uitgevoerd door de Natuur en Milieufederatie Groningen, Groninger Dorpen, Groninger Energie Koepel, Grunneger Power en de Provincie Groningen. Met het programma worden lokale energie-initiatieven geënthousiasmeerd en ondersteund, met als doel de energietransitie te versnellen.

Meer informatie: nmfgroningen.nl

Een overzicht van onze aangesloten organisaties

LEGENDA

- **Lokale Energie-initiatieven**
- **Aangesloten organisaties natuur**
Niet op de kaart maar wel aangesloten:
NIVON regio Noord, Steenwijk
Natuurmonumenten Regio Noord, Assen
Stichting Otterstation Nederland (SON), Leeuwarden
Waddenvereniging, Harlingen
- **Aangesloten organisaties landschap**
Niet op de kaart maar wel aangesloten:
Stichting Vrijwillig Bosbeheer Noord-Nederland, Rhee
- **Aangesloten organisaties milieu**
- **Duurzaamheid**
- **Eetbare Stad initiatieven**

colofon

Natuur en Milieufederatie Groningen
 Zuiderpark 16
 9724 AG Groningen
 (050) 313 08 00

 www.nmfgroningen.nl
 info@nmfgroningen.nl

U een kans... Zij een kans

De Nationale Postcode Loterij is de grootste goededoelentijding van Nederland. Sinds 1989 is ruim 2,8 miljard euro geschonken aan 89 organisaties die zich inzetten voor de bescherming van mens en natuur. Met de bijdrage van de loterij kunnen De Natuur- en Milieufederaties zich in de 12 provincies voor natuur, milieu en landschap inzetten. Waardoor bijvoorbeeld zeldzame dagvlinders kunnen blijven bestaan.

Meedoen is eenvoudig. Het duurt 300 seconden of minder. Ga naar www.postcodeotterij.nl. Voor € 11,25 per lot speelt u al mee. Alvast hartelijk dank voor uw deelname.

De Postcode Loterij helpt!

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

Operatie Steenbreek Groningen

Operatie Steenbreek is een landelijke campagne om bewoners te enthousiasmeren hun tuin te vergroenen, om zo de gevolgen van versterking tegen te gaan. Samen met diverse andere groene organisaties en de gemeente Groningen ontplooidde de NMG in 2017 activiteiten voor deze campagne.

Like Operatie Steenbreek Groningen op Facebook op blijf op de hoogte via www.operatiesteenbreek.nl/groningen

We waren actief met diverse acties waarbij inwoners een tegel konden ruilen voor een plant of bestrijdingsmiddel voor een voegenborstel, daarnaast stonden we op de Tuin- en Sfeerbeurs en op diverse markten om aandacht te vragen voor het belang van Operatie Steenbreek. Met persberichten en op de website en Facebookpagina zetten we groene acties door inwoners van de stad in de spotlights.

Steeds meer mensen kiezen voor een betegelde tuin, maar slechts weinigen zijn zich bewust van de nadelige gevolgen: regenwater kan de grond niet meer intrekken – riolen kunnen overstromen tijdens hevige regenbuien -, de warme stenen

kunnen de stad (ongezond) opwarmen en stads-natuur kan niets in een tegeltuin. Vogels, egels, bijen en vlinders horen in de stad, maar kunnen geen voedsel, schuil- of nestgelegenheid vinden in een betegelde tuin.

Doe mee

Operatie Steenbreek Groningen is een beweging. Hoe meer mensen meedoen met activiteiten in hun eigen tuin, straat, school of clubhuis – hoe meer we kunnen bereiken. We zijn voortdurend op zoek naar mensen die hun eigen tuin, straat of omgeving willen vergroenen. Heb je een idee voor jouw tuin, buurt of clubgebouw in de gemeente Groningen? Neem contact met ons op, dan kijken we hoe we je vanuit Operatie Steenbreek kunnen helpen.

Geslaagd Appelfeest Oosterparkwijk

Heel Groningen Bakt... Appelkaart

Op zondag 22 oktober organiseerden de Natuur en Milieufederatie Groningen en Toentje op het terrein van Toentje in de Oosterparkwijk het Appelfeest. Ter voorkoming van verspilling en ter ere van deze veelzijdige vrucht! Van 10 tot 17 uur konden bezoekers hun appel- (of peren) oogst inleveren om te laten persen tot houdbaar sap of afgeven om te laten verwerken tot cider. Ook was er een appeltaartenbakwedstrijd, een appelmarkt en diverse kinderactiviteiten. Met ruim 500 bezoekers, 1000 liter appelsap en een goed bezochte taartenbakwedstrijd kijken de organiserende partijen terug op een geslaagd evenement.

Tijdens het Appelfeest stonden de Sappers klaar om met hun mobiele appelpersfabriek appels tot lang houdbaar sap te persen. Het team van Doggerland Craft Cider verzamelde appels, om deze winter te verwerken tot cider. Tevens persten zij nog zo'n 500 kilo appels tot sap. In totaal werd er ruim 1000 liter appelsap geperst.

Trea en Robert Smith winnen Heel Groningen Bakt... Appelkaart!

Een appelfeest is niet compleet zonder appelkaart. In Heel Groningen Bakt... Appelkaart zochten Sarena Solari (winnares Heel Holland Bakt '15) en Saakje Bakmeisje (bekend van Koffietijd en Saakje's Zoete Bakboek) naar de leukste appelkaart van Groningen. Alle 18 deelnemers leverden smaakvolle, mooie en soms nog warme appelkaarten in, maar Trea Smith en haar zoon Robert gingen ervandoor met eerste prijs en een goed gevulde mand vol prachtige prijzen.

Op de overdekte appelmarkt was het tevens goed toeven. Bezoekers konden onder meer appelthee, appeljam en ap-

Het team van Doggerland Craft Cider

pelcider proeven en aanschaffen. Ook werden er appels gedetermineerd en fruitbomen verkocht. Lokaal ciderinitiatief Doggerland Craft Cider verzorgde nog enkele goed bezochte ciderworkshops. Ook de pukkelpompoenen van de Streekboer Groningen nog gretig aftrek, en zo werden er niet alleen appels maar ook pompoenen gered!

Appelactiviteiten voor kinderen

De jongste bezoekers konden zich laten schminken en vermaakten zich uitstekend met de kleurplaten, het ingerichte 'zwerfboekenstation' of traptten op de blenderbikes hun eigen smoothie bij elkaar.

Appels redden

Iedereen die weleens langs een boomgaard fietst kent de aanblik wel van de

vele appels op het gras onder de boom: de oogst kan soms zo talrijk zijn, dat het simpelweg niet op komt! Met de komst van de Sappers en Doggerland Craft Cider naar het Appelfeest is dat verleden tijd. De organiserende partijen hopen ook volgend jaar weer een appelfeest te vieren en nog veel meer appels te redden.

Appelcrew

Het Appelfeest werd georganiseerd door de Natuur en Milieufederatie Groningen en Toentje in samenwerking met Landschapsbeheer Groningen, Doggerland Craft Cider, Saakje Het Bakmeisje, ZummerCider, Rob Grip (Blenderbikes), Cook-ing, de Streekboer, Koffiestation, De Pomologische Vereniging, de Vrienden van het Oude Fruit en de Gemeente Groningen.

Smullen van **No Waste Diner** en meer tijdens **Meet & Eats**

Meet & Eats zijn bijeenkomsten die gaan over de verduurzaming van ons voedselsysteem: dat biedt namelijk kansen voor onze gezondheid, dierwelzijn, energiebesparing en de economie.

Tijdens de Meet & Eat over voedselverspilling voor consumenten in maart 2017 smulden maar liefst 80 deelnemers van een maaltijd bereid van eten dat anders verspild was. De bezoekers kregen tips om verspilling thuis tegen te gaan, er waren diverse lezingen en als afsluiter een No Waste Diner. Projectleider Voedsel, Akkeliene Postema 'redde' het eten van kleine bakkerijen, supermarkten en groothandels: "Die gooien noodgedwongen veel voedsel weg dat eigenlijk nog prima te gebruiken is. Groothandels kunnen eten niet meer verkopen als het te dicht op

de tenminste-houdbaar-tot-datum zit. Supermarkten hebben moeite om producten te verkopen die er niet helemaal gaaf uitzien."

Duurzamer voedselbeleid

Op nationale schaal heeft het kabinet in 2014 en eind 2015 aangegeven dat het naar een duurzamer voedselbeleid wil, waarin volksgezondheid, ecologische houdbaarheid en veiligheid centraal staan. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld: meer groene (plantaardige) eiwitten produceren en consumeren, voedselverspilling tegengaan, meer seizoensgebonden producten gebruiken, een lokaler voedselsysteem opzetten, verser en minder bewerkt voedsel eten. Het zijn elementen van een voedseltransitie.

Netwerk samenbrengen

De Natuur en Milieufederaties van Groningen en Drenthe brengen met de Meet & Eats het netwerk van betrokken bedrijven, organisaties, consumenten, overheden en onderwijsinstellingen uit de regio samen om te onderzoeken hoe we onze bijdrage kunnen leveren aan het verduurzamen van ons voedselsysteem. Naast de bijeenkomst voor consumenten organiseerde Postema ook nog een bijeenkomst voor de horeca over het tegengaan van verspilling. Hier werden onder meer innovatieve concepten en een app gepresenteerd aan koks en horeca-ondernemers. Daarnaast was er in Drenthe nog een goed bezocht bijeenkomst over voedselbossen

en werden diverse innovatieve ondernemingen getraakteerd op een bezoekje in de excursiereeks 'Meet & Eat...op bezoek bij'.

Wat kun je zelf thuis doen?

De vijf tips van Akkeliene:

1. Laat je zintuigen en niet de datum leidend zijn om te beoordelen of een product nog goed is.
2. Koop niet te veel in, laat je niet verleiden door aanbiedingen.
3. Leg in de koelkast eten in het zicht.
4. Las een kliekjesdag in en vries kliekjes meteen in.
5. Plan alvast wat je gaat eten en doe weekboodschappen. Zo doe je minder impulsaankopen.

Voedselverspilling: In de gehele keten ligt 29% van de verspilling bij voedselproducenten, 14% bij de horeca, 5% bij supermarkten en zorgt de consument voor 42% van de voedselverspilling.

Presentatie van de **Voedselagenda voor Drenthe en Groningen**

Op Wereldvoedseldag 2017 (16 oktober), in de Dutch Agrifood Week presenteren de Natuur en Milieufederaties van Drenthe en Groningen samen met de voedselmakelaars van Jong Leren Eten en met vele initiatieven en ondernemers uit de regio, de ingrediënten voor een gezond en duurzaam voedselbeleid. Dit gebeurde tijdens de Bestuurlijke Kookpot, die plaatsvond in Bitter & Zoet in Veenhuizen. Zo'n 60 deelnemers deden mee aan deze smakelijke bijeenkomst.

De Voedselagenda vloeiده voort uit de Meet & Eats, die we in 2017 organiseerden. De opbrengsten presenteren we op Wereldvoedseldag aan diverse bestuurders. Uit de Meet & Eats bleek hoe rijk Drenthe en Groningen zijn aan initiatieven en ondernemers die zich met duurzaam en gezond eten bezig houden, maar ook hoe versnipperd het geheel is en dat er behoefte is aan ondersteuning en verbinding.

Tijdens de bijeenkomst pitchten duurzame initiatieven de Voedselagenda: WesterZwam, Interzorg, het voedselbos-initiatief Slochteren, de Tuinen van Weldadigheid, de dochter van de Pukkelpompoenen boer, docenten en leerlingen van het Ubbo Emmius uit Winschoten, de Streekboer, het Eko-

huis, de Mikkelaar, en het Terra Meppel. De pitches werden in woord en hapje gepresenteerd aan de gedeputeerden Henk Staghouter en Henk Jumelet.

Schijf van Vijf

Met de ingrediënten uit onze voedselagenda kunnen bestuurders van provincies, gemeenten, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties bijdragen aan een gezond en duurzaam voedselbeleid. De voedselagenda gaat uit van deze Schijf van Vijf; Duurzaam, Lokaal, Gezond, Circulair en Sociaal, die allen weer hun eigen netwerken, invalshoeken en programma's met zich meebrengen. Zo werken we aan kruisbestuiving, nieuwe allianties en creatieve samenwerkingsverbanden met aansprekende en verbindende thema's.

Biomassa: onmisbare groene energiebron of onterecht als duurzaam gekwalificeerd?

Scan de QR code voor het filmpje

Over deze vraag ging het debat georganiseerd door de Natuur en Milieufederatie op woensdagavond 22 november. Met het Gasuniegebouw als decor gaven gerenommeerde wetenschappers en ervaringsdeskundigen hun visie op de rol van biomassa in de energietransitie. Samen met zo'n 125 deelnemers in de zaal leverde dit een breed inhoudelijk programma en een levendige discussie op.

Bekijk het hieronder in het filmpje en het verslag:

Afgelopen jaar werd 6% van ons energieverbruik duurzaam opgewekt. Maar liefst 65% daarvan werd ingevuld door biomassa. Het grootste deel van deze 65% wordt ingevuld door bijstook van houtpellets in elektriciteitscentrales. Zelfs als we alle bomen in Nederland omhakken kunnen de centrales daar slechts 14 maanden op draaien. Daarmee zijn we afhankelijk van import van grote hoeveelheden biomassa uit andere landen. En dat roept vragen op, want de biomassa die nu gebruikt wordt voor de energietransitie heeft ook een belangrijke rol voor de biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en voedselproductie. Omdat het om grote hoeveelheden biomassa als brandstof in de energietransitie gaat, ligt verlies van deze waarden op de loer.

Natuur als productiemiddel

De zorgen hierover leidden tot een discussie over de bijdrage van biomassa aan

de CO-reductie, en of de urgentie van de energietransitie ten koste mag gaan aan andere waarden. Of zoals bomenrijder Tom Hoppen het verwoordde: "We zien in het westen natuur vooral nog als productiemiddel".

Meer dan hout

Directeur Marinus Tabak van de RWE-centrale in de Eemshaven verdedigde woensdagavond in zijn betoog dat het zonder biomassa onmogelijk is klimaatdoelen te halen. Hij daagde de zaal uit niet alleen in problemen te denken, maar om samen te komen tot oplossingen en breder te kijken dan alleen hout. De meningen in de zaal bleven verdeeld over de noodzaak van biomassa als brandstof voor energiecentrales of zoals prof. Katan het bracht: 'De politiek heeft besloten dat biomassa duurzaam is, maar de wetenschap heeft dat allang weerlegd.'

Langzame processen slim versnellen

Intelligente en innovatieve manieren voor het gebruik van biomassa werden

gepresenteerd door Jeroen Tideman van Bioclear Earth. Dit bedrijf kijkt hoe restromen biomassa efficiënter omgezet kunnen worden in energie en onderzoekt hoe natuurlijke processen zoals compostering versneld kunnen worden.

Snoeiafval verwarmt gebouwen

Een mooi voorbeeld van hoe biomassa op kleine schaal een belangrijke bijdrage kan leveren aan de lokale klimaatdoelen bleek uit het verhaal van wethouder Jan Vos van de gemeente Marum. Hier wordt snoei- en groenafval gebruikt voor het stoken van een biomassacentrale waarmee negen accommodaties zoals een zwembad, bejaardenhuis en fitnesscentrum worden verwarmd. De biomassa wordt aangeleverd door gemeenten, Staatsbosbeheer en hout dat vrijkomt vanuit het onderhoud van houtsingels.

Geen boskap en aanscherpen van criteria

De rol van biomassa in de energietransitie bleek woensdagavond een complex verhaal waarover de meningen sterk verdeeld zijn. Over deze zaken werd de zaal het echter eens: duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa moeten worden aangescherpt, het kan niet de bedoeling mag zijn bossen te kappen voor de productie van biomassa. En dat er brede steun is voor lokale initiatieven zoals de biomassacentrale in Marum.

In 2018 gaat de NMG de discussie over de rol van biomassa in de energietransitie verder aan met achterban en Provincie. De uitkomsten van het debat zijn daarbij zeer waardevol.

Druk bezocht event in Bakkeveen 'Aardgasvrij wonen is de nieuwe norm'

Scan de QR code voor het filmpje

'Aardgasvrij is hét nieuwe wonen. En wat betreft de Natuur en Milieufederaties ook de nieuwe norm.' Dat zei Anneke Schäfer, directeur Natuur en Milieufederatie Groningen op het drukbezochte event Nieuwe Warmte: lokaal en (h)eerlijk, donderdagavond 28 september in Bakkeveen.

Ruim 100 deelnemers afkomstig van lokale energie-initiatieven, energiecoöperaties, bedrijfsleven en overheden gingen met elkaar in gesprek over de nieuwe norm: aardgasvrij wonen.

Het aardgasvrij maken van bestaande wijken en dorpen is bittere noodzaak als we de klimaatdoelen van Parijs willen halen. Daarbij wordt in het Noorden dit

aardgasvrije wonen extra aangejaagd door de aardbevingsproblematiek.

Deelnemers kennissessie 'We energy game' ontwerpen hun energieplan voor een aardgasvrije wijk.

"De transitie naar aardgasvrij vindt voornamelijk plaats op lokaal niveau", aldus Schäfer." Het is een proces waarin rekening gehouden moet worden met verschillende partijen en belangen. We moeten kijken naar de lokale situatie om

te bepalen wat de juiste oplossing is. In het ene dorp is een collectief warmtesysteem draaiend op restwarmte de oplossing, terwijl een ander dorp kiest voor een collectieve biomassa-installatie. De transitie naar aardgasvrij moet daarom van onderaf plaatsvinden." Tijdens het event werd dan ook opgeroepen tot verdere professionalisering en ondersteuning van lokale energiecoöperaties

Samen maken we Nederland aardgasvrij

In maart van dit jaar ondertekenden overheden, netbeheerders en maatschappelijke partners de Green Deal Aardgasvrije wijken. Hierin geven zij aan een aantal concrete pilotprojecten te

starten om samen met bewoners wijken en dorpen aardgasvrij te maken. De Natuur en Milieufederaties zijn partner in deze Green Deal. Zij werken van oudsher samen met lokale groepen en bewoners aan natuur, landschap en duurzaamheid van onderop. De afgelopen jaren hebben zij ruim 800 lokale energie-initiatieven ondersteund om hun plannen verder te brengen.

Meer informatie

Aardgasvrij wonen is de toekomst. De bewoner is hierin een belangrijke schakel. Maar hoe denken inwoners van Noord-Nederland er zelf over? Wij gingen de straat op en vroegen het! Bekijk hier het resultaat.